

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства освіти і науки
України

28 04 2020 року № 564

**Типова програма
підвищення кваліфікації педагогічних працівників
«Нова українська школа: відповідаємо на виклики»**

Розробник: Державна установа «Український інститут розвитку освіти»

Мета полягає у формуванні компетентностей вчителів початкових класів (у тому числі вчителів класів (груп), в яких діти навчаються мовами національних меншин), необхідних для ефективної організації освітнього процесу в умовах реалізації Державного стандарту початкової освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 року № 87, та Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року № 988-р.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

удосконалення вмінь проводити, аналізувати й узагальнювати результати формувального оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи;

ознайомлення вчителів початкових класів із діяльнісними, зокрема ігровими методами навчання, забезпечення розуміння їх сутності та переваг для впровадження в освітній процес початкової школи;

удосконалення вмінь конструювання та розроблення навчальних програм;

розкриття специфіки трирівневої моделі підтримки учнів в інклюзивному класі.

Напрями: розвиток професійних компетентностей; створення безпечного, інклюзивного освітнього середовища, особливості (специфіка) інклюзивного навчання, забезпечення додаткової підтримки в освітньому процесі дітей з особливими освітніми потребами.

Зміст програми

Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників «Нова українська школа: відповідаємо на виклики» (далі – Програма) розроблена відповідно до державної політики у галузі освіти та забезпечення якості освіти.

Актуальність Програми визначається переходом закладів загальної середньої освіти до другого циклу початкової освіти, що передбачає зміни в організації освітнього процесу, зумовлені віковими особливостями розвитку учнів. Відтак, зважаючи на запити педагогів, зокрема вчителів – учасників

всеукраїнського експерименту «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації нового Державного стандарту початкової загальної освіти», роботодавців, а також із метою підвищення якості освіти Програму укладено за такими напрямками: здійснення формульованого оцінювання учнів; впровадження діяльнісних, зокрема, ігрових методів навчання; конструювання та розроблення навчальних програм; організація інклюзивного навчання.

Тема. Формульоване оцінювання навчальних досягнень учнів

Право учня на справедливе, неупереджене, об'єктивне, незалежне, недискримінаційне та добросовісне оцінювання результатів його навчання.

Формульоване оцінювання особистісного розвитку учня: підтримка мислення зростання, встановлення динамічних причинно-наслідкових зв'язків, відстеження змін у поведінці учнів, емоційних реакціях, мотивації.

Формульоване оцінювання прогресу учнів у навчанні та навчальних досягнень, сформованості ключових компетентностей школярів.

Алгоритм діяльності вчителя під час організації формульованого оцінювання: формулювання об'єктивних і зрозумілих для учнів навчальних цілей; створення ефективного зворотного зв'язку; забезпечення активної участі учнів у процесі пізнання; визначення критеріїв оцінювання (із поступовим залученням учнів); формування умінь учнів аналізувати власну діяльність (рефлексія); коригування спільно з учнями підходів до навчання з урахуванням результатів оцінювання.

Інструменти здійснення формульованого оцінювання. Застосування методів зворотного зв'язку щодо сприймання та розуміння учнями навчального матеріалу.

Залучення батьків учнів до оцінювання особистісного розвитку та соціалізації школярів.

Методика проведення діагностичних робіт.

Підсумкове тематичне оцінювання навчальних досягнень учнів.

Підсумкове завершальне оцінювання навчальних досягнень учнів.

Заповнення свідоцтва досягнень, надання учневі та батькам (особам, що їх замінюють) рекомендацій щодо подальшого навчання.

Тема. Реалізація діяльнісного підходу у другому циклі початкової освіти

Ідея та зміст діяльнісного підходу в освітньому процесі початкової школи у другому циклі початкової освіти. Трансформаційний потенціал діяльнісного підходу як способу реалізації інтегрованого навчання, спрямованого на розвиток ключових компетентностей і наскрізних умінь особистості.

Нейрофізіологічні та нейропсихологічні засади діяльнісного навчання. Взаємозалежність діяльнісного підходу та розвитку мотивації учнів до навчання.

Урахування принципів та характеристик діяльнісного підходу у щоденних практиках педагогів. Структура уроку у контексті діяльнісного

підходу. Критичне мислення учнів як ключовий індикатор діяльнісного підходу.

Проектне навчання (проблема, планування, пошук, продукт, презентація, портфоліо), його переваги для учнів та вчителів, організація та особливості впровадження у другому циклі початкової освіти.

Визначальна роль діяльнісного підходу як механізму та інструменту формування креативного мислення. Складові поняття «креативність» (взаємозв'язок, дослідження, трансформація), теорія та практика креативності. Динамічність, комплексність, ітеративність (повторюваність дій) та значущість процесу формування креативного мислення.

Роль педагога у реалізації діяльнісного навчання. Вчитель як дизайнер. Рефлексія – ключова складова усвідомленої педагогічної практики. Професійні спільноти як механізм забезпечення каталізації, стійкості та системності у реалізації діяльнісного підходу. Подолання психологічних бар'єрів та професійних стереотипів педагогів для ефективного впровадження діяльнісного підходу.

Створення ефективного освітнього середовища для успішної реалізації діяльнісного підходу.

Тема. Конструювання і розроблення навчальних програм

Психолого-фізіологічні особливості учнів 8-10 років, які варто враховувати під час організації освітнього процесу в другому циклі початкової освіти. Забезпечення наступності навчання між циклами початкової освіти.

Типові освітні програми, зміст та обов'язкові результати навчання. Освітня програма закладу освіти. Модельні навчальні програми. Огляд підручників для 4 класу закладів загальної середньої освіти.

Навчальна програма. Обов'язкові елементи навчальної програми предмету або курсу.

Конструктор навчальних програм.

Алгоритм розроблення навчальних програм: визначити групи результатів навчання учнів із Типової освітньої програми, які забезпечуватимуться навчальним предметом (інтегрованим курсом); вибудувати послідовність досягнення результатів навчання учнів із навчального предмета (інтегрованого курсу), враховуючи технології і методики навчання, які будуть застосовуватись; конкретизувати зміст навчання добором конкретного дидактичного матеріалу; продумати види навчальної діяльності учнів та визначити кількість годин, необхідних на їх провадження; передбачити форми контролю; оцінити власні можливості щодо реалізації розробленої навчальної програми; подати програму на затвердження педагогічною радою закладу освіти.

Особливості розподілу 20% резерву часу в другому циклі початкової освіти.

Тема. Організація освітнього процесу в умовах інклюзивного навчання *Трирівнева модель підтримки учнів в інклюзивному класі.*

Перший рівень підтримки дітей в інклюзивному класі (загальна підтримка): роль диференціації у процесі індивідуалізації навчання. Планування диференціації навчальних завдань. Диференціація методів навчання і навчальних матеріалів, способів і форм оцінювання навчальних результатів учнів.

Другий рівень надання додаткової підтримки дітям з особливими освітніми потребами (інтенсивна підтримка): здійснення адаптацій і модифікацій під час планування освітнього процесу. Аналіз навчальних цілей і завдань, аналіз методів викладання. Адаптація основних компонентів освітнього процесу: фізичне середовище, освітній процес, вказівки вчителя, навчальні матеріали. Вибір виду адаптацій для врахування особливих освітніх потреб учня. Види модифікацій. Способи адаптації процесу оцінювання, використання модифікованих і альтернативних методів оцінювання.

Роль команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої освіти. Основні завдання і функції членів команди. Роль батьків дитини з особливими освітніми потребами у роботі команди.

Третій рівень підтримки дітей з особливими освітніми потребами (спеціальна підтримка): роль спеціальних педагогів.

Загальношкільний підхід до створення безпечного, інклюзивного освітнього середовища.

Обсяг: 60 год. (2 кредити ЄКТС)

Форма підвищення кваліфікації: очна/очно-дистанційна

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться

Загальні компетентності:

здатність до критичного мислення;

здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;

здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;

вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми;

здатність приймати обґрунтовані рішення;

здатність до міжособистісної взаємодії;

цінування та повага різноманітності та мультикультуральності;

здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Фахові компетентності:

здатність добирати доцільні методи, засоби й форми навчання відповідно до визначених мети і завдань уроку, іншої форми навчання з урахуванням специфіки змісту навчального матеріалу та індивідуальних особливостей учнів;

здатність дотримуватись вимог нормативно-правових документів, що регламентують організацію освітнього процесу в початковій школі;

здатність до здійснення формувального оцінювання навчальних досягнень учнів;

здатність до відстеження динаміки поступу особистості дитини в освітньому процесі та здійснення підтримки її розвитку;

здатність до надання батькам (особам, що їх замінюють) порад та рекомендацій щодо підтримки учнів за межами навчального закладу;

здатність до надання додаткової підтримки дітям з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного класу;

здатність до організації взаємодії з членами команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами щодо планування освітнього процесу.

Очікувані результати навчання:

проводити оцінювання навчальних досягнень учнів із дотриманням принципів справедливості, неупередженості, об'єктивності, незалежності, недискримінаційності та доброчесності;

аналізувати й узагальнювати результати формульованого оцінювання;

передбачати доцільні методи, форми й засоби забезпечення зворотного зв'язку під час проектування діяльності учнів та вчителя на уроці;

враховувати індивідуальні особливості учнів під час надання зворотного зв'язку;

надавати батькам інформацію про успіхи і труднощі у вирішенні навчальних завдань учнями, чіткі і зрозумілі поради, рекомендації щодо підтримки учнів за межами закладу освіти;

впроваджувати діяльнісні, зокрема, ігрові методами навчання в освітній процес початкової школи;

конструювати і розробляти навчальні програми з урахуванням Державного стандарту початкової освіти;

надавати додаткову підтримку дітям з особливими освітніми потребами в контексті трирівневої моделі підтримки;

співпрацювати з членами команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами.

Орієнтовний розподіл годин за видами діяльності

Назви тем	Кількість годин			
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Усього
Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів	4	6	6	16
Реалізація діяльнісного підходу на другому циклі початкової освіти	2	6	6	14
Конструювання і розроблення навчальних програм	2	4	6	12
Організація освітнього процесу в умовах інклюзивного навчання	4	6	6	16
Оцінювання результатів навчання				2
Усього	8	16	4	60

Розподіл годин за видами діяльності має орієнтовний характер. Послідовність і кількість годин на вивчення окремих тем може змінювати суб'єкт підвищення кваліфікації у межах часу, передбаченого Програмою, з урахуванням індивідуального й професійного досвіду учителів, їхніх потреб, запитів керівників закладів освіти.

Вибір форм організації освітнього процесу, методів і засобів навчання здійснює суб'єкт підвищення кваліфікації для досягнення результатів навчання, визначених Програмою.

Система та критерії оцінювання результатів навчання вчителів початкових класів визначаються суб'єктом підвищення кваліфікації.

Список рекомендованої літератури

Нормативно-правові документи

1. Державний стандарт початкової освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 року № 87 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 року № 688)». URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>

2. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року № 988-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>

3. Методичні рекомендації для 3-х класів експериментальних закладів загальної середньої освіти (лист Міністерства освіти і науки України від 14.08.2019 № 924). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/novaukrschool/08/29/3-klas-nush.pdf>

4. Методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2019/2020 н. р. Початкова школа (лист Міністерства освіти і науки України від 01.06.2019 № 1/11-5966). URL: <https://nus.org.ua/news/mon-rozrobilo-metodychni-rekomendatsiyi-z-vykladannya-predmetiv-na-2019-2020/>

5. Методичні рекомендації щодо заповнення Класного журналу учнів початкових класів Нової української школи (додаток до наказу МОН України від 07.12.2019 №1362 (зі змінами, внесеними згідно з наказом МОН України від 09.01.2020 №21)). URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/01/onovleni-Metodychni-rekomendatsiyi-zhurnal-NUSH.pdf>

6. Методичні рекомендації щодо організації навчання осіб із особливими освітніми потребами в закладах освіти у 2019/2020 н. р. (лист Міністерства освіти і науки України від 05.08.2019 №1/9-498). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvne-navchannya/2019/08/07/rekomendatsiiorganizatsiya-navchannyaoop.pdf>

7. Методичні рекомендації щодо формування оцінювання учнів 1 класу у Новій українській школі (лист Міністерства освіти і науки України від 20.08.2018 № 924). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/924.pdf>

8. Методичні рекомендації щодо формуального оцінювання учнів другого класу (лист Міністерства ва освіти і науки України від 27.08.2019 № 1154). URL:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/novaukrschool/08/29/2-klas-nush.pdf>

9. Примірне положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 08 червня 2018 року № 609. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-primirnogo-polozhennya-pro-komandu-psihologo-pedagogichnogo-suprovodu-ditini-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-v-zakladi-zagalnoyi-serednoyi-ta-doshkilnoyi-osviti>

10. Про освіту : Закон України від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#n1235>

11. Типові освітні програми для 1-2 класів, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 08 жовтня 2019 року № 1272. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/1-2-dodatki.pdf>

12. Типові освітні програми для 3-4 класів, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 08 жовтня 2019 року № 1273. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/3-4-dodatki.pdf>

Основна література

1. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1–2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу : навч. посіб. Київ : Видавництво «Алатон», 2019. 128 с.

2. Гра по-новому, навчання по-іншому : метод. посіб. / Упорядник О. Рома. The LEGO Foundation, 2018. 44 с.

3. Диференційоване викладання в інклюзивному навчальному закладі : навч.-метод. посіб. / за загальною редакцією Колупаєвої А. А. Київ : Видавнича група «А.С.К.», 2012. 124 с.

4. Нова українська школа : poradnik dla vchytelja / за ред. Н. М. Бібік. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.

5. Софій Н. З. Особливості викладання в інклюзивному навчальному середовищі: практика спільного викладання. *Освіта осіб з особливими потребами : шляхи розбудови* : наук.-метод. зб. / за ред. В. В. Засенка, А. А. Колупаєвої. 2015. Вип. 10. С. 173-177.

6. Теорія і практика оцінювання навчальних досягнень : навч.-метод. посіб. / за наук. ред. О. І. Щербак. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2014. 136 с.

7. ІШСТЬ ЦЕГЛИНОК в освітньому просторі школи : метод. посіб. / Упор. О. Рома. The LEGO Foundation, 2018. 32 с.

Електронні ресурси

1. Гра по-новому, навчання по-іншому / Fb-спільнота. URL: <https://www.facebook.com/groups/2057566954528233/>
2. Діагностичне, формувальне, підсумкове – які види оцінювання у фінських школах. *Нова українська школа* : вебсайт. URL: <https://nus.org.ua/news/diagnostychnе-formuvalne-pidsumkove-yaki-vydy-otsinyuvannya-u-finskyh-shkolah/>
3. Канадський досвід інклюзії: як скласти індивідуальний навчальний план. *Освіторія* : вебсайт. URL: <https://osvitoria.media/experience/kanadskyj-dosvid-inklyuziyi-yak-sklasty-indyvidualnyj-navchalnyj-plan/>
4. Кейс-технологія в початковій школі. Порадник для вчителя. Харків : Вид. група «Основа», 2018. 127 с.
5. Лицем до дитини. Десятиліття впровадження принципів, які лягли в основу НУШ / Галина Титиш. *Нова українська школа* : <https://nus.org.ua/articles/lytsem-do-dytyny-desyatylyttya-vprovadzhennya-pryntsyviv-yaki-lyagly-v-osnovu-nush/>
6. Національний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018 / кол. авт. : М. Мазорчук (осн. автор), Т. Вакуленко, В. Терещенко, Г. Бичко, К. Шумова, С. Раков, В. Горох та ін. ; Український центр оцінювання якості освіти. Київ : УЦОЯО, 2019. 439 с.
7. Оцінювання – це навичка і завжди діалог. Фінський досвід. *Нова українська школа* : вебсайт. URL: <https://nus.org.ua/articles/otsinyuvannya-tse-navychka-i-zavzhdy-dialog-finskyj-dosvid/>
8. Оцінювання в Новій українській школі: ресурс для розвитку замість вироку / І.Коберник. *Нова українська школа* : вебсайт. URL: <https://nus.org.ua/view/otsinyuvannya-v-novij-ukrayinskij-shkoli-resurs-dlya-rozvytku-zamist-vyroku/>
9. Оцінювання є рівним: 6 принципів оцінювання у фінських школах. *Нова українська школа* : вебсайт. URL: <https://nus.org.ua/news/otsinyuvannya-ye-rivnym-6-pryntsyviv-otsinyuvannya-u-finskyh-shkolah/>
10. Оцінювання по-новому: як закордонний досвід оцінювання в початкових класах можна використати в Україні. *Нова українська школа* : вебсайт. URL: <https://nus.org.ua/articles/otsinyuvannya-po-novomu-yak-zakordonne-otsinyuvannya-v-pochatkovyh-klasah-mozhna-vykorystaty-v-ukrayini>
11. Створення індивідуальної програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами : метод. посіб. / за заг. ред. Н. З. Софій. Київ : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 66 с.
12. Стратегія розвитку освітніх оцінювань у сфері загальної середньої освіти в Україні до 2030 року. URL: http://www.euroosvita.net/prog/data/attach/6133/190523_strategiya-osvitnih-otsinyuvan_utsoyao.pdf
13. Універсальний дизайн в освіті : посіб. / за заг. ред. Н. З. Софій. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 76 с.
14. Фінський досвід освіти. Як і навіщо учні у Фінляндії оцінюють себе / Ольга Головіна. *Нова українська школа* : вебсайт. URL:

<https://nus.org.ua/articles/finskyj-dosvid-osvity-yak-i-navishho-uchni-u-finlyandiyi-otsinyuyut-sebe/>

15. Фінські уроки 2.0: Чого може навчитися світ з освітніх змін у Фінляндії / Пасі Салберг ; пер. з англ. А. Р. Шиян ; наук. ред. Р. Б. Шиян. Харків : Вид-во «Ранок», 2017. 240 с.

16. Як учителю отримати зворотний зв'язок від учнів? Кілька перевірених методик / Вікторія Топол. *Нова українська школа* : вебсайт. URL: <https://nus.org.ua/articles/yak-uchytelyu-otrymaty-zvorotnyj-zv-yazok-vid-uchniv-kilka-efektyvnyh-metodyk/>

Генеральний директор
директорату шкільної освіти

Андрій ОСМОЛОВСЬКИЙ

Керівник експертної групи з
питань освітнього процесу
директорату шкільної освіти

Ганна КРАСНОСТУП